

Gustave Schlumberger

Les recerques erudites del savi alsacià sobre l'imperi bizantí i sobre els estats fundats a Orient a conseqüència de les Croades li havien guanyat un nom entre els grans bizantinistes. Recordem entre les seves obres *Les Principautés franques du Levant* (1877), *Numismatique de l'Orient latin* (1878-1882), *Sigillographie de l'Empire byzantin* (1884), *Un Empereur byzantin du xe siècle, Nicéphore Phocas* (1890), *L'épopée byzantine à la fin du xe siècle* (1896-1903), *Le siège, la prise et le sac de Constantinople par les Turcs en 1453* (1914), i sobre tot, per la seva relació directa amb els estudis catalans, el conegut llibre *Expedition des «Almugavars» ou routiers catalans en Orient, de l'an 1302 à l'an 1311* (1902, 2.ª ed.: 1914), obra que cal rectificar en gran part, ateses les modernes investigacions, sobre tot de Rubió i Lluch sobre la Grècia catalana, però que certament ha prestat un gran servei en fer conèixer a un gros públic — si es vol d'una manera bon xic novel·lesca — l'epopeia catalana d'Orient. En l'ANUARI MCMXXI-XXVI (pàgines 302-4) transcrivíem un dels seus darrers treballs, aquell amb què donà compte a l'Acadèmia d'Inscripcions de París de la descoberta afortunada d'un segell de la Companyia Catalana. — La bibliografia de la seva producció nombrosa ha estat aplegada al volum primer de *Mélanges offerts à Monsieur Gustave Schlumberger* (París, 1924). Un article necrològic de M. A. Blanchet del *Journal des Savants* (10 maig, 1929) fou reproduït per M. Salomon Reinach en la *Revue Archéologique* (1929) amb el complement d'aquella bibliografia de l'il·lustre patriarca dels estudis bizantins. — R. D'A.-M.

Ludwig von Pastor

El dia 30 de setembre de 1928 morí a Innsbruck el Baró Ludwig von Pastor, que era nat a Aquisgran el 31 de gener de 1854. Entre les seves notables obres històriques ocupa un lloc preminent la famosa Història dels Papes a partir de Martí V, això és, des de la fi de l'Edat mitjana. Per a la confecció d'aquesta obra, un dels més grans monuments de la historiografia de la nostra època, l'insigne historiador tudesc, havia recollit una quantitat enorme de materials als més variats fons d'arxius i biblioteques d'arreu d'Europa i sobre tot a l'Arxiu Secret del Vaticà que, ell, potser abans que cap altre estudiós, pogué estudiar lliurement. En la Història dels Papes cal admirar no sols la seva vasta erudició, sinó altres excelsos qualitats com són, per exemple, la competència en les grans síntesis i la imparcialitat. Tan gran era aquesta que la seva fervent devoció a la Santa Seu — prop de la qual era ambaixador de la república austríaca — no li privà de judicar amb severitat els actes humanals erronis i àdhuc fortament culpables d'alguns papes, entre els quals Alexandre VI. Respecte a aquest gran pontífex valencià escrigué pàgines que els historiadors nostres no poden pas deixar de tenir en compte. Molt avançada la seva obra tingué la sort de poder augmentar amb el resultat de noves recerques el contingut de les quatre primeres edicions dels volums I i III de l'original alemany, i entre els nous materials inèdits cal esmentar una part de la correspondència d'Alexandre VI, dels anys 1493 i 1494 trobada a l'Arxiu Secret Pontifici. En publicà les peces més importants en nombre de 44 cartes, de les quals dues són en català. Tota la part destinada al mateix Papa així com la de Calixte III i nombroses pàgines de la seva obra, fan que la figura de Pastor quedi lligada a la història de la civilització catalana i que en aquestes pàgines hàgim d'associar-nos al dol general que la seva pèrdua produí en el món dels estudis històrics. — R. D'A.-M.

En Josep Rafael Carreras i Bulbena

Va néixer a Barcelona en 23 de Març de 1860. La seva obra de conjunt com a erudit i com a musicòleg es refereix al segle XVIII. Recordem entre altres treballs els següents: *Carlos de Austria y Elisabeth de Brunswick Wolfenbüttel a Barcelona y Girona* (text català i alemany) (1902) en el qual sobre l'estada de Carles a Barcelona i a Girona acumula dades i observacions abans d'ell només que apuntades i tracta de músiques, festes, càrrecs palatins, defensa de l'emperador, religiositat dels monarques; i *El Oratorio Musical desde su origen hasta nuestros días* (1905).

En 1908 va començar una sèrie d'*Estudis biogràfics i crítics de catalans il·lustres*, dels quals no en coneixem sinó dos fascicles. El primer, ben documentat, va dedicar-lo a Domènec Tarradellas, compositor català de la XVIII^a centúria. El segon va dedicar-lo a tres defensors del setge de Barcelona de 1713-1714, sota aquest epígraf: *Antoni de Villaroel, Rafel de Casanova, Sebastià Dalmau heròichs defensors del setge de Barcelona de 1713-1714*. Tots tres personatges aparenten estar ben estudiats i a En Carreras correspon el mèrit d'haver restablert la veritat sobre la fi d'En Casanova. Les generacions s'havien acostumat a la idea d'haver mort abraçat a la bandera, però ara sabem, que va curar-se de la ferida rebuda i va viure, un cop curat i refet a Sant Boi de Llobregat, on morí. Respecte a Villaroel el nostre autor fa documentalment la relació del seu empresonament.

Demés d'aquestes obres importants, n'ha escrites moltes d'altres, articles i llibres: musicologia, lingüística, religió, sociologia. En la *Idea del que foren musicalment els Joglars-Trobadors*, estableix una teoria preconcebuda que no té cap fonament. En l'Acadèmia de Bones Lletres, havia estat en els seus darrers anys, un dels seus membres més actius. Esperit profundament religiós i molt observant, es desprenia de la seva figura un respecte i una bondat a tota prova. El seu tracte vessava franquesa i la seva còrpora irradiava simpatia. Va finir el 5 de gener de 1931, al frec de la vellesa. — J. M. T.

Pere Vidal

Aquest simpàtic homònim de l'antic trobador del segle XIIIe, era francès pel seu naixement. Va néixer a Sant Pau de Fenollet el 21 de març del 1848 però va passar quasi tota la vida a la Biblioteca de Perpinyà (on gairebé tots els que hi hem anat li hem trobat); com que va finir el 12 de setembre del 1929, durant els seus darrers anys, per raó de la seva edat, estava dispensat d'assistir a la Biblioteca.

Havia estat un treballador formidable i les seves obres i estudis nombrosos tracten principalment d'història i d'arqueologia del Rosselló, sense, però, que deixin de tenir gran importància els que es refereixen a la llengua i la literatura catalanes. Precisament un dels seus llibres no nats, i del qual havia donat llargs extractes en una de les revistes que ell dirigia, *Ruscino*, era una història general de la literatura catalana, que, ens havia comunicat, li feia gran il·lusió. Què haurà esdevingut aquest esboç? En quin estat l'haurà trobat la decadència física i la mort?

No és la nostra intenció tractar dels seus projectes (potser el que acabem d'esmentar no va passar de tal), sinó donar idea de les seves obres més importants, tot retreient alguns fets que ens ajudin a presentar la seva persona i esbrinar de passada els seus trets fisonòmics i el seu caràcter, així posat a Perpinyà com a Barcelona, on havia estat diverses vegades tot el llarg de la seva vida i per la qual sentia el mateix afecte que nosaltres sentim per la capital del Rosselló.

No hi havia millor guia que ell quan algú dels nostres lletra-ferits tenia ocasió de passar alguns dies a Perpinyà: l'acompanyava pels carrers més típics tot explicant-li detalls pintorescos i fent-li veure les hores més animades del mercat, les cases principals antigues que encara resten, els monuments, en llargues passejades sense parar la seva agradable conversa. Alt i sapat, animava les seves observacions amb un migriure humorístic comunicatiu.

Les publicacions d'En Pere Vidal varen sovintejar molt en les anyades del 1880 al 1915, després varen ésser més rares. La primera és la *Histoire de la Révolution dans le département des Pyrénées-Orientales* de la qual varen aparèixer gairebé alhora els dos primers volums, i els dos darrers forces anys més tard. És una obra extensa amb làmines i documents gràfics i retrats històrics; va del 1789 al 1800. En el present article deixarem la llista bibliogràfica per al final i donarem una idea de les més assenyalades. S'ha de fer constar que a la Biblioteca que tenia al seu càrrec existeix una pedrera inesgotable: el famós diccionari de llengua, de geografia i d'història de Rosselló i Cerdanya de l'Alart. En principi, En Pere Vidal va treure un bon estudi biogràfic del notable arxiver de Perpinyà, acompanyat d'una abundosa bibliografia; més endavant va continuar la publicació d'una sèrie de documents sobre la llengua antiga del Rosselló, iniciada feia anys per l'Alart en la *Revue des langues romanes*, de Montpeller; però En Pere Vidal va publicar-hi pel seu compte una col·lecció interessantíssima de documents de caràcter exclusivament literari: poesies trobades entre els registres notariais i sobre tot les notes sobre els misteris